

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. XIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

*Ioannis 15.
August. ad
p. incipium
cap. 27.*

Ioan. 7. b.

*Aug. ad finē
ca. 16. lib. 15.
de Trin.
Ioan.,*

lio procedat Spiritus sanctus. Vnde August. in 15.
de Trin. quærit: Si de patre & filio procedit Sp. S.
cur filius dixit: De patre procedit: Cur putas, ni-
si quia solet ad eū referre, etiam quod ipse est, si-
cut & de quo ipse est: sicut ait, Mea doctrina non
est mea, sed eius qui misit me. Si ergo hic intelli-
tur eius doctrina, quā tamen non dixit suam, sed
patris, quanto magis illic intelligendus est Sp. S.
de ipso procedere, vbi sic ait, de patre procedit: vt
non diceret de me non procedit. A quo autem ha-
bet filius vt sit Deus (est enim Deus de Deo) ab illo
vtrique habet, vt etiā de illo procedat Sp. S. Et ideo
Spiritus sanctus vt etiam de filio procedat, sicut
procedit de patre, ab ipso habet patre. Quapro-
pter qui potest intelligere in eo quod ait filius ha-
bet pater vitam in semetipso, sic dedit & filio vi-
tam habere in semetipso: non sine vita existenti-
am filio vitam patrem dedisse, sed ita eum sine
tempore genuisse, vt vita quam pater filio gig-
nendo dedit, coæterna sit vitæ patris qui dedit.
Intelligat etiam licet habet pater in seipso, vt de
illo procedat Sp. S. sic dedisse filio, vt etiam de illo
procedat idem Sp. S. & vtrumq; sine tēpore. Ita er-
go dictum est Sp. S. de patre procedere, vt intelli-
gatur quod etiam procedit de filio, de patre esse
& filio: Si enim quicquid habet, de patre habet fi-
lius, de patre habet vtiq; vt de illo procedat Sp. S.
sed nulla ibi tempora cogitentur, quæ habeant
prius & posterius: quia ibi omninō nulla sunt.

*QVARE SPIRITVS SANCTVS CVM SIT
De Substantia Patris, Non dicatur genitus vel
filius, sed tantum procedens.*

DISTINCT. XIII.

POST hęc cōsiderandum est, quantum à talibus
quales nos sumus intelligi potest, cū Spiritus
sanctus procedat de patre, & sit de substantia
patris

patris, cur non dicatur esse natus, sed potius pro-
cedere: & cur dicatur filius? Quare autem Sp. S.
non dicatur vel sit natus, & ideo non sit filius,
August. ostendit in 15. lib. de Trin. dicens, Si spi-
ritus sanctus filius diceretur, amborum utique fi-
lius diceretur: quod absurdissimum est. Filius quippe
nullus est duorum, nisi patris & matris. Absit au-
tem ut inter Deum patrem, & Deum filium tale
aliquid suspicemur. Absurdissimè ergo filius dice-
retur amborum, id est, patris & filii. Amborum
enim filius diceretur, si eum ambo genuissent:
quod abhorret omnium sanorum sensus. Non er-
go ab utroque est genitus, sed procedit ab utroque
amborum spiritus. His verbis ostenditur, cur Sp. S.
cū sit de patre, nō tamē dicatur genitus, vel filius.
Cum spiritus sanctus non dicatur genitus, cur filius dica-
tur procedere.

Cap. 27. Nō
lōge à prin-
cipio.

Cap. 26. e-
iusdem lib.
15. in fine

B

CVM autem spiritus sanctus non dicatur geni-
tus, sed tantum procedens, quæri solet cur filius
non dicitur tantum genitus, sed & procedens. Si-
cut ipse in Euangelio Ioannis ait, Ego ex Deo pro-
cessi vel exiui, & veni in mundum. Non ergo tan-
tum sp. S. procedit à patre, sed etiam filius. Ad quod di-
cimus, quod cum uterque procedat à patre, dissi-
militer tamen. Nam sp. S. ut ait Aug. in lib. de Trin.
procedit à patre non quomodo natus, sed quo-
modo datus vel donū: Filius autē processit naseē-
do, exiit ut genit⁹. At per hoc illud elucescit ut po-
test, scilicet cur spiritus sanctus etiam non sit filius,
cum & ipse à patre exeat. Ideo spiritus non dicitur
filius, quia nec natus est sicut unigenitus: nec
factus, ut per Dei gratiam in adoptionem nascere-
tur sicut nos.

Augu. cap.
14 lib. 1. de-
Trinit. ad
principiū.
Ioannis. 1.

ap. 14 cō-
tinuo.

Quod non potest distingui à nobis inter generationem filii
& processionem spiritus S.

C

INTER generationē vero filii & processionem
Sp. S. dum hic vivimus, distinguere non sufficimus.

E 5

mus.

mus. Vnde Aug. Maximino præmissam quæstionem refricanti. s. quærenti cur S. sanctus nõ diceretur filius, cum de patris esset substantia. respondens sic ait. Quæris à me si de substantia patris est filius, de substantia patris est etiam S. sanctus cur vnus filius sit, & alius non sit filius? Ecce respondeo, siue capias siue non capias. De patre est filius, de patre est S. sanctus: sed ille genitus est, iste procedens. Ideo ille filius est patri, de quo genitus: iste autem spiritus sanctus est vtriusque, quoniam de vtroq; procedit. sed ideo cum de illo loqueretur ait: De patre procedit, quoniam pater processionis eius auctor est, qui talẽ filium genuit, & gignendo ei dedit, vt etiam de ipso procederet sp. s. Nam nisi procederet etiam de ipso, non diceret discipulis. Accipite spiritum sanctum, eumque insufflando daret, vt à se quoque procedere significans, aperte ostenderet stando quod spirando dabat occultè. Quia ergo si nasceretur, non tantum de patre, nec tantũ de filio, sed de ambobus vtiq; nasceretur, sine dubio filius diceretur amborum. Ac per hoc, quia filius amborum, nullo modo esset, nõ oportuit nasci eum de ambobus, amborum est ergo spiritus sanctus, procedendo de ambobus.

*Aug. ibid.
consequenter.*

Hic dicit quod non valeat inter illa duo distinguere. Quid autem inter nasci & procedere interfit, de illa excellentissima natura loquens explicare quis potest? Non omne quod procedit, nascitur: quamuis omne procedat, quod nascitur. Sicut enim omne quod bipes est. homo est: quãuis bipes sit omnis, qui homo est. Hoc scio, distinguere autem inter illam generationem, & hanc processionem nescio, nõ valeo, nõ sufficio. Ac per hoc quia & illa & ista est ineffabilis: sicut Propheta de filio loquens ait, Generationẽ ei quis enarrabit? ita de sp. s. verissimè dicitur, Processionẽ ei quis enarrabit? Satis sit ergo nobis, quia nõ est à seipso filius, sed ab illo

Isaia 53. c.

illo

illo de quo nat⁹ est: nō est à seipso Spiritus sanct⁹, sed ab illo de quo procedit. Et quia de utroq; procedit sicut iam ostendim⁹. De spiritu sancto quomodo ipse de Deo sit, nec tamen ipse filius sit, quoniam procedendo non nascendo legitur esse de Deo: nam superius, quantum visum est disputauimus.

An spiritus sanctus debeat dici ingenuus. E

NUNC considerandum est, cum Spiritus sanct⁹ non sit genitus, utrum debeat dici ingenuus. Ad quod dicimus. Spiritum sanctum nec genitū nec ingenuum debere dici. Vnde Aug. ad Orosiū ait: Spiritū sanctum nec genitum, nec ingenuū fides certa declarat: quia si dixerimus ingenuum, duos patres videbimur affirmare; si autē genitū, duos credere filios culpamur. Sicut enim solus filius dicitur genitus, ita & sol⁹ pater dicitur ingenu⁹, eo quod ab alio nō sit, vnde Aug. in xv. l. de Trin. Pater inquit, solus nō est de alio. Ideo solus appellatur ingenuus, nō quidē in scripturis, sed in cōsuetudine disputantiū, & de re tāta sermonē qualem valuerint proferentiū Filius autem de patre nat⁹ est: & S. sanctus de patre principaliter & cōmuniter de utroq; procedit. Ideoq; cum Sp. sanctum genitum non dicamus dicere tamen ingenuum non audeamus, ne in hoc vocabulo, vel duos patres in illa Trin. vel duos qui non sunt de alio quispiam suspicetur. Ecce his verbis aperte ostendit Spiritum sanctum nec genitum, nec ingenuum debere dici.

Quod Hieronymus dicit spiritum sanctum ingenuum quod videtur predictis aduersari. F

HIERONYMVS tamen in regulis definitionū cōtra hzeticos, dicit Sp. sanctum genitum esse, his verbis, Spiritus sanctus pater non est, sed ingenuus atque infectus. Pater non est, quia patris est & in patre est, processione habet ex patre, & nō natiuitatem, Filius autem non est, quia genitus non

Tom. 4. in dialog. questionum 67. quest. 2. in principio.

Cap. 16. in fine. Ibid. paulo inferius.

non est. Ecce his verbis dicitur spiritus sanctus esse ingenuus : quod videtur aduersari præmissis verbis Augustini.

Determinatio, Secundum diuersas acceptiones dicit eos locutos.

SED vt istam, qua videtur, repugnantiam de medio abigamus, dicimus quod Hieron. aliter accepit nomen ingenui, & aliter August. Accepit n. Augustinus ingenuum qui vel quod de alio non est; & secundum hoc de solo patre dicitur: Hieronymus vero ingenuum dicit, non genitum: & secundum hoc de spiritu sancto potest dici, cum spiritus sanctus non sit genitus.

Ex verbis Hieronymi ostenditur, ex quo sensu dixit: spiritum sanctum ingenuum.

*Diuisio hæc
notanda est
diligenter.*

QVOD autem Hieron. ita accepit, ostenditur ex verbis eius, quibus in eodem tract. vtitur faciens talem diuisionem: Omne quod est aut ingenuum est, aut genitum, aut factum. Est ergo quod nec natum est, nec factum: & est quod natum est, & factum non est: & quod nec natum est, nec factum est, & est quod factum est, & natum non est: & est quod factum est, & natum est, & renatum est: & est quod factum est & natum est, & renatum non est. Nunc præpositorum singulis rebus subsistentiam destinamus. Quod ergo nec natum nec factum est, pater est: non enim ab alio aliquo est. Quod autem natum est, & factum non est, filius est qui à patre genitus est, non factus. Quod iterum nec factum nec natum est, Sp. S. est, qui à patre procedit. Quod etiam factum est & natum non est, cælum & terra cæteraque quæ insensibilia sunt. Quod autem factum & natum & renatum est, homo est. Quod vero factum est, & natum est, & renatum non est, animalia sunt. Ecce his verbis ostendit Hieron. se ingenuum accipere, non genitum. Aliter enim non esset præmissa diuisio vera: scilicet omne quod est, aut ingenuum est

est aut genitum, aut factum. Atq; in diuisionis huius prosecutione, in assignatione ingeniti, ubiq; ponit non natum.

QVOD GEMINA EST PROCESSIONO SPIRITVS SANCTI.

DISTINCT. XIV.

A

PTAETEREA diligēter adnotandum est, quod gemina est processio Spiritus sancti: eterna videlicet, quæ ineffabilis est, qua à patre & filio eternaliter & sine tēpore processit: & temporalis, qua à patre & filio ad sanctificandā creaturā procedit. Et sicut ab æterno cōmuniter ac simul, pcedit à patre & filio, ita & in tempore cōmuniter, & simul ab utroq; procedit ad creaturam, non diuisum à patre in filium, & à filio ad creaturam. Vnde Aug. in 15. libr. de Trin. ait, Spiritus sanctus non de patre procedit in filium, & de filio procedit ad sanctificandam creaturam: sed simul de utroque procedit. quamuis hoc filio pater dederit, vt sicut de se, ita etiam de illo procedat.

Cap. 27. ad principium.

De temporali processione spiritus sancti specialiter agitur.

De temporali autē processione, Beda in Homil. Dominice primæ post ascensionē ita loquitur. Cū gratia spiritus sancti datur hominibus, profecto mittitur spiritus à patre, mittitur & à filio: procedit à patre: pcedit & à filio: quia & eius missio est ipsa processio. His verbis aperte ostēdit, donationē gratiæ spiritus sancti dici processionē vel missionē eiusdem. Sed cū donatio vel datio non sit tēporalis, constat quia hæc processio siue missio tēporalis est. Hanc quoq; temporalem Spir. sancti processionē Aug. in 15. libr. de Trin. insinuat, dicēs: Spiritus sanctus processit à Christo, quādo post resurrectionem inflauit in discipulos, his verbis: Cum resurrexisset Christus à mortuis, & apparuisset discipulis,

Libro homiliarum ad fructum. Homilia undecima. qua dominica Exaudi dicitur in principio.

Cap. 26. ad principium.

scipulis,